

Hvad forhindrer dig i at deltage i aktiviteter?

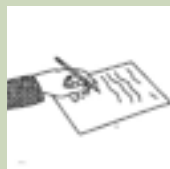
Kommunikationsvanskeligheder?

Snakke

Læse

Skrive

Forstå det andre siger

Tage initiativ til aftaler

Samtalestøtte til afasiramte

The Aphasia Institute i Toronto har udviklet en metode, der fokuserer på at hjælpe omgivelserne til at blive bedre til at kommunikere med mennesker med kronisk afasi. Metoden hedder Supported Conversation for Adults with Aphasia (SCA) – på dansk kaldet 'Samtalestøtte til afasiramte'.

Mennesker, der efter en hjerneskade rammes af afasi, kan naturligvis godt have kognitive vanskeligheder, som ikke er relateret til sproget. For mange afasiramte er det imidlertid sådan, at deres primære vanskeligheder er sproglige, og at de har relativt gode mentale ressourcer, som de har svært ved at vise. Man siger derfor, at afasien maskerer deres kognitive/mentale kompetencer.

AF STINE KJÆR,
AUDIOLOGOPÆD &
MORTEN TJØRNLUND,
NEUROPSYKOLOG,
CENTER FOR HJERNESKADE.

Forestil dig, at du ikke kan sige det, du gerne vil. Ikke kan give udtryk for dine holdninger til de små og store ting i hverdagen. Se for dig, at du ikke bliver taget med på råd, når der skal tages beslutninger om din behandling på hospitalet, eller når det diskuteres, hvad der skal ske med din fremtid, om dit barn skal skifte skole, hvor du skal bo mv. Forestil dig så, at du oplever, at folk taler hen over hovedet på dig eller måske endda taler ned til dig?

Sådanne oplevelser har mange afasiramte med svær afasi. De oplever hyppigt, at de ikke kan give udtryk for deres tanker og holdninger, at de ikke bliver taget med på råd, og at de mister indflydelse på eget liv. Desuden har de fleste mennesker med afasi også oplevet, at omgivelserne bliver usikre over for dem, undgår dem og måske kun indleder en samtale om simple hverdagsemner med spørgsmål, der kan besvares med ja eller nej. Ikke fordi omgivelserne ikke gerne vil tale med de afasiramte og ikke føler et behov for dele oplevelser og tanker, men fordi de måske bliver usikre på, hvordan de skal gøre og bliver bange for at spørge til noget, som de afasiramte ikke kan svare på og så ikke vide, hvordan de skal hjælpe. Måske bliver omgivelserne også i tvivl om, hvorvidt de afasiramte overhovedet mentalt er i stand til at forholde sig til mere komplekse emner, og om de afasiramtes tanker generelt er reducerede.

Den usikkerhed og tvivl er meget forståelig. Vi udtrykker primært vores tanker og indre liv via det talte sprog. Når sproget går i stykker, er det derfor naturligt, at omgivelserne bliver i tvivl om, hvorvidt der så også er noget i vejen med tankerne og intellektet – af den simple grund, at der ikke længere er let adgang til tankerne.

Metoden

"Samtalestøtte for afasiramte" – SCA på engelsk – er udviklet netop for at give de afasiramte større mulighed for at interagere socialt, deltage aktivt i dagligdagen og tage beslutninger om eget liv – på trods af den barriere, afasien udgør. Metoden retter sig i nogen grad mod at træne de afasiramte selv i brugen af alternativ kommunikation, men først og fremmest er det de pårørende (eller øvrige samtalepartnere), der trænes i brug af teknikker, som kan støtte kommunikationen.

Metoden er ikke tænkt som et alternativ til sprogtræning. I dag ved vi, at mennesker med afasi kan profitere af intensiv sprogtræning selv lang tid efter, at der er sket en skade af sprogcentrene i hjernen. Derfor skal afasiramte naturligvis tilbydes træning, så deres sprog kan bedres i det omfang, det er muligt. SCA-metoden er derfor ment som et supplement og er som nævnt primært rettet mod at give omgivelserne (pårørende og fagfolk) redskaber og færdigheder til at kommunikere med det menneske, der har fået afasi.

Det er en struktureret og velafprøvet metode, og undersøgelser viser, at en dags træning af samtalepartnere (herunder 1,5 times praktisk træning) medfører en forbedring af kommunikationen, også selvom den afasiramte selv ikke modtager nogen direkte træning (1).

Teknikkerne, som indgår i metoden, er i sig selv meget enkle. Grundlæggende handler det om:

- At vise den afasiramte, at man oplever vedkommende som ligeværdig.
- At støtte kommunikationen ved 1) at sikre, at den afasiramte forstår de informationer, der gives, 2) har mulighed for udtrykke sig ved hjælp af alterna-

1 Kagan, A. Black, S. E. et al (2001). Training Volunteers as Conversation Partners Using "Supported Conversation for Adults with Aphasia" (SCA): A Controlled Trial. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*. Vol. 44 624-638.

2 Boysen, G. Forekomst og risikofaktorer ved apopleksi. *Fokus*, 14. årgang nr. 2, juni 2002.

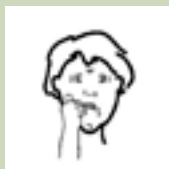
Andre vanskeligheder?

Transport

Penge

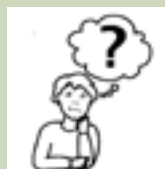
Frygt for nye situationer

Hobber og socialt liv

Jeg ville ønske, jeg kunne....

Din drøm

Realistisk

Med støtte fra videnscentrets Rehab-pulje har to ansatte fra Center for Hjerneskades Sprogprogram været på en uges SCA-kursus i Toronto.

Fakta

Hver 6. – 7. dansker får apopleksi. Op mod en tredjedel af disse får afasi og skal leve med følgerne resten af livet².

Afasi er en sproglig dysfunktion, der opstår som følge af en erhvervet beskadigelse af sprogcentrene i hjernen. Det betyder, at den ramtes tale, taleforståelse, evne til at læse og skrive rammes i større eller mindre grad.

Social isolation er en af de alvorligste følger af afasi. Mange afasiramte holder sig tilbage fra social kontakt, fordi de oplever, at kommunikationen sjældent lykkes. Omgivelserne vil ofte gerne hjælpe, men er usikre og ved ikke, hvordan de skal bære sig ad. Derfor oplever mange afasiramte, at deres netværk langsomt trækker sig fra kontakten.

tiv kommunikation, hvis sproget ikke slår til og 3) løbende kontrollere, at man har forstået hinanden rigtigt, så man undgår unødige misforståelser.

Selvom det kan virke simpelt, er erfaringen, at teknikkerne kan være vanskelige at lære i praksis. Som kommunikationspartner til et menneske med afasi, kan det føles meget unaturligt og overskridende pludselig at skulle bruge sig selv mere aktivt i kommunikationen. Fx at bruge alternativ kommunikation (som billedmateriale, tegning og gestik) eller måske være mere styrende i samtalen, end man plejer. Det bryder med de sociale normer, vi normalt har for, hvordan vi indgår i en samtale.

SCA-metoden giver en vejledning i, hvilke alternative kommunikationsformer der kan anvendes som støtte for kommunikationen og ikke mindst tilbydes træning i, hvordan teknikkerne anvendes i praksis. Netop træning – det at man får mulighed for at øve sig – er vigtigt for, at man opnår en tryghed ved denne nye form for kommunikation og opnår færdighed i at bruge teknikkerne på en hensigtsmæssig måde.

SCA i Danmark

Afasi rammer ikke alene den person, der har afasi, men også de mennesker, der skal kommunikere med den afasiramte. På børneområdet har vi i Danmark en naturlig tradition for at inddrage familien og netværket i arbejdet med børn med handicap, men når en voksen rammes af et kommunikationshandicap, er det ofte primært den afasiramte selv, der sættes til at arbejde med at forbedre sproget og lære nye veje at kommunikere på. De pårørende informeres måske om afasi, og om hvordan man kan støtte kom-

munikationen, men det er sjældent, at de mennesker, der er omkring den afasiramte (pårørende såvel som fagfolk), tilbydes egentlig træning i at kommunikere med den afasiramte og dermed får mulighed for via praksis at tilegne sig nogle færdigheder, som kan lette kommunikationen.

I det forløbne år har vi på Center for Hjerneskade arbejdet med i første omgang at implementere metoden i sprogprogrammets praksis – både i vores eget arbejde med de afasiramte og i arbejdet med deres pårørende (samtalepartnere). Der er indgået forhandlinger med The Aphasia Institute om at få lov til at oversætte deres materialer, og forhåbentlig vil det give mulighed for, at Centret i nær fremtid vil kunne tilbyde kurser i metoden til fagfolk, der arbejder med afasiramte, og til en bredere gruppe af pårørende til afasiramte. ■

The Aphasia Institute

Hent en litteraturliste og en oversigt over udgivelser fra The Aphasia Institute i netudgaven af denne artikel på: www.vfhj.dk/default.asp?PageID=2078

Center for hjerneskade er i forhandlinger med The Aphasia Institute om at få lov til at oversætte materialerne til dansk, så de kan udgives herhjemme.

Læs mere om The Aphasia Institute og de udgivne materialer på: www.aphasia.ca